

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ศึกษาความเชื่อการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิดที่มีต่อประชาชนในอำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๘๐ คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ได้จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๓๘๐ คน แล้วจึงนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ซึ่งหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญที่น้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSE.)

ในส่วนแบบสัมภาษณ์ได้นำไปสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๒ รูป/คน แล้วจึงนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยสามารถสรุปอภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๘๐ คน เป็นแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์สามารถนำไปใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้ ๓๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ จำแนกตามสถานภาพของประชาชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๒๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๙ มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๘๓ คนคิดเป็นร้อยละ ๗๔.๕ มีรายได้ต่อเดือน ๔,๐๐๐ - ๘,๐๐๐ บาท จำนวน ๒๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๙ โดยมีข้อสรุป ดังนี้

๑. ความเชื่อการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิดที่มีต่อประชาชนในอำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย ในด้านอามิสบูชา มี ๒ ด้าน คือ

๑.๑ ด้านปัจจัยความรู้ในทางพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๔๓$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประชาชนมีความรู้ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา คือ พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในดินแดนชมพูทวีป พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในท่ามกลางของดินแดนห่มนักปราชญ์ ประเทศอินเดียเคยมีมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ยิ่งใหญ่คือ มหาวิทยาลัยนาลันทา พระพุทธศาสนาได้เข้ามาในเอเชียที่เรียกว่าสุวรรณภูมิ

๑.๒ ด้านความศักดิ์สิทธิ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๔๘$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประชาชนมีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปประจำวันเกิด คือ สามารถปัดเป่าภัยอันตรายต่างๆ ประสบความสำเร็จในชีวิต ทำให้ประสบโชคความ

๒. ความเชื่อการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิดที่มีต่อประชาชนในอำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย ในด้านปฏิบัติบูชา มี ๗ ด้าน คือ

๒.๑ ด้านคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.70$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยประชาชนมีความรู้ด้านคำสอนทางพระพุทธศาสนา คือ พระพุทธศาสนาสอนให้บุคคลละชั่ว ทำดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ พระพุทธศาสนาสอนให้ละความโลภ ความโกรธ ความหลง คำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นคำสอนที่ให้พ้นจากทุกสอนให้ปฏิบัติตามมรรค ๘ จุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา คือ นิพพาน

๒.๒ ด้านพุทธคุณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 4.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความเชื่อการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิดที่มีต่อประชาชนในอำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับมากที่สุด คือท่านเชื่อว่าการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิดเป็นอุดมมงคลของชีวิต ท่านเชื่อว่าการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิดเป็นบุญบารมี ท่านเชื่อว่าการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิดมีผลต่อการปฏิบัติธรรม เช่น ศีล สมาธิ ปัญญา และท่านเชื่อว่าการสวดมนต์ประจำวันต่อหน้าพระพุทธรูปประจำวันเกิดทำให้มีอานิสงส์มาก

๒.๓ ด้านจิตใจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.50$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยประชาชนมีความเชื่อว่าการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิดทำให้เกิดความสุขด้านจิตใจ มีความอ่อนน้อมถ่อมตนรู้จักสมาคารวะ เป็นคนมีความละเอียดเกรงกลัวต่อบาปอกุศล ทำให้เร่งขวนขวายในคุณงามความดี ละความโลภ ความโกรธ ความหลง ลงได้

๒.๔ ด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.46$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยประชาชนมีความเชื่อว่าการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิดส่งผลให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดียิ่งขึ้น พระพุทธศาสนามีความมั่นคง ซึ่งเป็นผลดีต่อพระพุทธศาสนา แม้การมองเห็นพระพุทธรูปประจำวันเกิดยังสามารถมองภาพในอดีตที่เป็นเรื่องพุทธประวัติและยังแผ่ไว้ซึ่งคำสอนหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ด้วย

๒.๕ ด้านครอบครัว โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.46$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยประชาชนมีความเชื่อว่าการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิดส่งผลให้เกิดความสุขภายในครอบครัว คนในครอบครัวมีความเข้าใจกัน บุตรมีความกตัญญูต่อบิดามารดา บิดามารดาทำหน้าที่ของตนได้เป็นอย่างดี คนครอบครัวเข้าถึงคำสอนทางพระพุทธศาสนามากขึ้น

๒.๖ ด้านชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.20$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยประชาชนมีความเชื่อว่าการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิดมีผลดีต่อชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคีปรองดองกัน คนในชุมชนเกิดความสงบสุข สามารถนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชุมชนให้เกิดการพัฒนาขึ้น

๒.๗ ด้านสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.35$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยประชาชนมีความเชื่อว่าการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิดมีผลดีต่อสังคม ทำให้มีแนวทางในการพัฒนาสังคมให้เกิดความสงบสุข สามารถลบล้างคำสอนศาสนาอื่นในข้อที่ขัดแย้งกับคำสอนในพระพุทธศาสนา คนในสังคมเกิดศรัทธาต่อพระพุทธศาสนามากขึ้น

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องศึกษาความเชื่อการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิดที่มีต่อประชาชนในอำเภอโพธารักษ์ จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

๑. ความเชื่อการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิดที่มีต่อประชาชนในอำเภอโพธารักษ์ จังหวัดหนองคาย ในด้านอามิสบูชา มี ๒ ด้าน คือ

๑.๑ ด้านปัจจัยความรู้ในทางพระพุทธศาสนา พบว่า ประชาชนในอำเภอโพธารักษ์มีความเชื่อในการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิดโดยมีความรู้ที่เกิดจากประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา การอุปถัมภ์ของพระพุทธเจ้ารวมถึงการเผยแพร่พระพุทธศาสนายังดินแดนสุวรรณภูมิและได้มีการสร้างสิ่งที่เคารพกราบไหว้อันจะเป็นการรำลึกถึงพระพุทธรูปองค์อันเป็นที่พึ่งทางจิตใจของชาวพุทธ ซึ่งสอดคล้องกับ **พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ** ที่ได้กล่าวไว้ว่า การบูชาเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิต^๑ และสอดคล้องกับ **เจ้าอธิการบุญจันทร์ ธมฺมสุโร (พันสว่าง)** ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่สอดคล้องกับพุทธลักษณะองค์พระพุทธรูปปฏิมากรในสังคมไทย” ที่ว่า การสร้างพระพุทธรูปขึ้นนั้นเพื่อเป็นเครื่องเคารพให้ระลึกนึกถึงสักการะพระสัมมาสัมพุทธเจ้า^๒ และยังสอดคล้องกับ **พระสุชาติ วชิรปญโญ (นาอุดม)** ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์พระแก้วมรกตพระคู่บ้านคู่เมืองของไทย” พบว่า พระพุทธรูปที่สร้างขึ้นมาเพื่อประโยชน์ในการสักการบูชาแทนพระพุทธรูปองค์และสืบทอดพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ^๓

๑.๒ ด้านความศรัทธา พบว่า ประชาชนในอำเภอโพธารักษ์มีความเชื่อในการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิดอันมีความศรัทธา ทำให้รอดพ้นจากภัยอันตราย เกิดจะโชคมีสุขและช่วยให้ประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับ **มณี พะยอมยงค์** ที่กล่าวไว้ในหนังสือวัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ ว่าความศรัทธา อภินิหารย์ อำนาจเหนือตน สามารถลดบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ไตและให้ผลดีผลร้ายแก่ตนเองได้ จึงทำการบูชาเคารพ กราบไหว้^๔ และสอดคล้องกับ **พระมหามนตรี วลลภ (ป้อมสุข)** ที่ได้ศึกษาเรื่อง “อิทธิพลของวัตถุมงคล ที่มีต่อสังคมไทยใน

^๑ พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ, **คติความเชื่อของชาวอีสาน**, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๕

^๒ เจ้าอธิการบุญจันทร์ ธมฺมสุโร (พันสว่าง), “ศึกษาหลักธรรมที่สอดคล้องกับพุทธลักษณะองค์พระพุทธรูปปฏิมากรในสังคมไทย, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๐๘.

^๓ พระสุชาติ วชิรปญโญ (นาอุดม), ศึกษาวิเคราะห์พระแก้วมรกตพระคู่บ้านคู่เมืองของไทย, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๙๒.

^๔ มณี พะยอมยงค์, **วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๓๖), หน้า ๑๔๐.

ปัจจุบัน” โดยได้สรุปว่า อิทธิพลวัตถุมงคลเกิดขึ้นเพราะกระแสสังคมมีความต้องการ เพื่อป้องกันภัย หรือบันดาลโชคลาภแก่ครอบครัวของตน^๕

๒. ความเชื่อการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิดที่มีต่อประชาชนในอำเภอโพธารมณ์ จังหวัดหนองคาย ในด้านปฏิบัติบูชา มี ๗ ด้าน คือ

๒.๑ ด้านคำสอนทางพระพุทธศาสนา พบว่า ประชาชนในอำเภอโพธารมณ์มีความเชื่อในการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิด ทำให้ละชั่ว ทำดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ สามารถละความโลภ ความโกรธ ความหลง อันเป็นทางให้พ้นจากทุกข์ โดยปฏิบัติตามมรรค ๘ ประการซึ่งเป็นทางไปสู่พระนิพพาน ซึ่งสอดคล้องกับ **พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)**, ที่กล่าวไว้ใน พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรมในกัมมัสสัทว่า กุศลกรรม คือ กรรมที่เป็นกุศลกรรมดี การกระทำที่ดี ผลิตเกิดจากปัญญาส่งเสริมคุณภาพของชีวิต จิตใจ หมายถึง การกระทำที่เกิดจากกุศลมูล ๓ อย่าง คืออโลภะ อโทสะ อโมหะ^๖ และสอดคล้องกับ **พระมหาภาณุ ภาณุโก (กลั่นปราชญ์)** ที่ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องศรัทธาในพุทธปรัชญาเถรวาทกับเซนตอวกัสติน” โดยได้สรุปว่า ในยุคหลังศรัทธาในพุทธปรัชญาถูกกำหนดกรอบไว้ ๔ อย่าง คือ (๑) กรรมศรัทธา (๒) วิปากศรัทธา (๓) กัมมัสสัทศรัทธา (๔) ตถาคตโพธิศรัทธา โดยสรุปแล้วก็มุ่งเน้นให้เชื่อกฎแห่งธรรมชาติ กฎแห่งการกระทำของปัจเจกบุคคล หรือกฎแห่งเหตุผล และเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยในฐานะเป็นแบบอย่างและเป็นกฎที่เราจะต้องเข้าใจและปฏิบัติตาม เพื่อความสิ้นทุกข์เช่นเดียวกัน^๗

๒.๒ ด้านพุทธคุณ พบว่า ประชาชนในอำเภอโพธารมณ์มีความเชื่อในการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิดว่า เป็นอุดมมงคลของชีวิต เป็นการระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า มีผลต่อการปฏิบัติธรรม เช่น ศีล สมาธิ ปัญญา เกิดเป็นบุญบารมีและให้อานิสงส์มาก สอดคล้องกับธรรมในพระพุทธศาสนา คือ **หลักอณูสสติ ๑๐** ในพุทธาณูสสติ คือ ระลึกถึงพระพุทธเจ้าคือ น้อมจิตระลึกถึงและพิจารณาคุณของพระองค์ การระลึกถึงความดีของพระพุทธเจ้า เรียกว่า พุทธคุณ ๙ คือ คุณของพระพุทธเจ้า มี ๙ ประการ มีบทว่า อรหํ เปนพระอรหันต คือ เป็นผู้บริสุทธิ์ ไกลจากกิเลส ทำลายกำแพงสังสารจักรได้แล้ว เป็นผู้ควรแนะนำ สั่งสอนผู้อื่น ควรได้รับความเคารพบูชา^๘ และสอดคล้องกับ **พระมหามนตรี วรลโ (ป้อมสุข)** ที่ได้วิจัยเรื่อง “อิทธิพลของวัตถุมงคล ที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน” โดยได้สรุปว่า

^๕ พระมหามนตรี วรลโ (ป้อมสุข), อิทธิพลของวัตถุมงคล ที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๖๒ - ๑๒๐.

^๖ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**, หน้า ๘.

^๗ พระมหาภาณุ ภาณุโก (กลั่นปราชญ์), “การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องศรัทธาในพุทธปรัชญาเถรวาทกับเซนตอวกัสติน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ก.

^๘ อัง.เอกก. (ไทย) ๒๐/๑๗๙ - ๑๘๐/๓๙ - ๔๐ ; ๒๒๔/๕๔

การที่วัดถุมงคลมีอิทธิพลต่อสังคมไทยเป็นเหตุให้สังคมได้เปลี่ยนความหมายในการเกิดขึ้นของวัดถุมงคลว่า เป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนา เพื่อการบุญการกุศล และเป็นอนุสสติ^๙

๒.๓ ด้านจิตใจ พบว่า ประชาชนในอำเภอโพธิ์ชัยมีความเชื่อในการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิด ทำให้เกิดความสุขทางใจ ทำให้คนมีจิตใจอ่อนน้อมถ่อมตน มีผลทำให้จิตใจละอายต่อบาป เร่งชวนทำความดี และละความโลภ ความโกรธ ความหลงลงได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใน **หลักศรัทธา ๔** คือ กัมมสัทธา ความเชื่อในกฎแห่งกรรมหรือการกระทำ กล่าวคือ กระทำสิ่งใดโดยเจตนา ก็จะเป็นกรรมซึ่งมีทั้งกรรมดีและกรรมชั่วโดยกฎแห่งกรรมจะชี้ว่ากรรมเหล่านั้นจะส่งผลคือ หากทำกรรมดีก็จะได้รับกรรมดีทำกรรมชั่วก็ได้รับกรรมชั่ว^{๑๐} และสอดคล้องกับ **พระสมุห์วันชัย เกสรธมโม (มีมาก)** ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก ในฐานะสื่อพุทธศิลป์” ได้พบว่า พระพุทธชินราชเป็นสื่อสำคัญที่นำไปสู่ความสัมผัสทางด้านจิตใจที่เกิดจากการได้เห็นพระพุทธรูปเจ้า ถึงจะเป็นเพียงการได้สัมผัสจากการได้เห็นก็ตามไม่สามารถจะสนทนากับพระองค์ได้ แต่เป็นสื่อสัมผัสได้ทางจิตใจ สิ่งปรากฏต่อผู้ได้สัมผัสนั้นเกิดพลังศรัทธาอย่างแรงกล้าของความสวยงาม บุคคลได้สักการะแล้วก็จะชื่นชมยินดี ในความสงบที่ได้สัมผัส เหมือนกับพระพุทธรองค์ยังทรงพระชนม์อยู่^{๑๑}

๒.๔ ด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ประชาชนในอำเภอโพธิ์ชัย มีความเชื่อในการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิด นั้นมีผลทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงทั้งยังเป็นการได้สอดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาว่าด้วย **เจตีย์ ๔** ในธรรมเจตีย์ คือ เจตีย์บรรจุพระธรรม เช่น บรรจุใบลานจารึกพุทธพจน์แสดงหลักปฏิจาสัมปทา ไตรแก พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งพระองค์มีพุทธานุญาตให้ยึดถือพระธรรมเป็นสิ่งที่แทนพระองค์สืบไป^{๑๒} และสอดคล้องกับ **พระสมุห์วันชัย เกสรธมโม (มีมาก)** ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธชินราช ในฐานะสื่อพุทธศิลป์ โดยพบว่า พุทธศิลป์เป็นสื่อที่สร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นกับผู้ที่ได้มาสักการบูชา วิธีการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้า มิได้เลือกชั้นวรรณะใดๆ ให้ความเสมอภาค เพื่อให้ทุกชนพ้นจากทุกข์ ก็ตรงกับประชาชนที่มาสักการบูชามีเชื้อชาติ ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสาขาอาชีพ ทุกคนเข้ามาสักการบูชาด้วยความศรัทธาเป็นสำคัญ^{๑๓}

^๙ พระมหามานตรี วรลโภ (ป้อมสุข), อิทธิพลของวัดถุมงคล ที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๖๒ - ๑๒๐.

^{๑๐} ทิ.ม.อ. (ไทย) ๒/๓๔.

^{๑๑} พระสมุห์วันชัย เกสรธมโม (มีมาก), “การศึกษา ศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก ในฐานะสื่อพุทธศิลป์”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาธรรมนิเทศ** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒๑ - ๑๒๒.

^{๑๒} ชู.อุ. (ไทย) ๒๔๗

^{๑๓} พระสมุห์วันชัย เกสรธมโม (มีมาก), “การศึกษา ศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก ในฐานะสื่อพุทธศิลป์”, หน้า ๑๒๑ - ๑๒๒.

๒.๕ ด้านครอบครัว พบว่า ประชาชนในอำเภอโพธารักษ์ มีความเชื่อในการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิด ทำให้ครอบครัวเกิดความสุขคนในมีความเข้าใจกันเกิดความกตัญญูทศเวทีต่างคนต่างปฏิบัติตามหน้าที่ของตน อันเป็นผลจากการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหามนตรี วรลโ (ป้อมสุข) ได้วิจัยเรื่อง อิทธิพลของวัตถุมงคล ที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน โดยได้สรุปว่า อิทธิพลวัตถุมงคลเกิดขึ้นเพราะกระแสสังคมมีความต้องการ เพื่อป้องกันหรือบันทาลโชคลาภแก่ครอบครัวของตน วัตถุมงคลเชื่อกันว่ามีความขลังและเป็นที่ต้องการของผู้ที่นิยมนำไปเคารพบูชาซึ่งมีผลทำให้ครอบครัวเกิดความสุขได้^{๑๔} และสอดคล้องกับ นายพนัศ วีระศักดิ์กุล ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิด ทำให้ครอบครัวมีความสุขขึ้น คนในครอบครัวมีความเข้าใจกัน บิดามารดาทำหน้าที่ของตนและบุตรก็มีความกตัญญูทศเวที อันเนื่องมาจากการได้รับการพัฒนาจิตใจ โดยอาศัยความร่วมมือของคนในครัวทำกิจกรรมร่วมกัน^{๑๕}

๒.๖ ด้านชุมชน พบว่า ประชาชนในอำเภอโพธารักษ์ มีความเชื่อในการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิด ชุมชนได้นำคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนาขึ้นชุมชนเกิดความสามัคคีอันเป็นผลส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความสุขขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ พระอธิการชัยรัตน์ อภินโน (อนันต์) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาอิทธิพลความเชื่อเรื่องวัตถุมงคลที่มีต่อชาวอำเภอโนนคูณ จังหวัดศรีสะเกษ” โดยพบว่า วัตถุมงคลก่อให้เกิดความรำรวย โชคลาภ นึกคิดสิ่งใดก็ได้สมความมุ่งมัน และอำนวยความสะดวกแก่ชาวอำเภอโนนคูณ และเชื่อว่าวัตถุมงคลเป็นขวัญกำลังใจให้ผู้ยึดครองช่วยป้องกันอันตรายที่จะมีแก่ชีวิตและทรัพย์สินของชาวอำเภอโนนคูณ^{๑๖} และสอดคล้องกับ นายโกเมน โปตะวัฒน์ ให้สัมภาษณ์ว่า การน้อมนำคำสอนทางพระพุทธศาสนามาปฏิบัติร่วมกันเพื่อพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ สร้างฐานชุมชนให้เป็นชุมชนเข้มแข็งศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นเกาะป้องกันตนเองและชุมชน^{๑๗}

๒.๗ ด้านสังคม พบว่า ประชาชนในอำเภอโพธารักษ์ มีความเชื่อในการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิด ทำให้สังคมเกิดการพัฒนาไปสู่ความสงบสุข ถึงแม้คนในสังคมจะนับถือศาสนาต่างกันแต่อยู่ร่วมในสังคมเดียวกันได้ สอดคล้องกับ เสถียร โกเศศ กล่าวว่า ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทยมีลักษณะซ้อนทับกันอยู่ คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาต่างๆ ซ้อนกันอย่างรูปเจดีย์ คือ นับถือผีสงเทวดาเป็นพื้นฐานถัดขึ้นไปนับถือไสยศาสตร์ซึ่งมีอยู่ในศาสนาพราหมณ์และศาสนาฮินดู แล้วจึงนับถือพระพุทธศาสนา เป็นต้นชั้นยอดของเจดีย์ ความเชื่อทั้งสามคตินี้นับถือเคละเคลากันไป จะถ้อยอย่างไรมากหรือน้อยกว่ากัน ก็สุดแล้วแต่ชาติชนและการศึกษาของคนในหมู่ซึ่งมีไม่เท่าเทียมกัน ใครจะถ้อย

^{๑๔} พระมหามนตรี วรลโ (ป้อมสุข), อิทธิพลของวัตถุมงคล ที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๖๒ - ๑๒๐.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายพนัศ วีระศักดิ์กุล, ผู้ใหญ่บ้านจอมทอง หมู่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๗.

^{๑๖} พระอธิการชัยรัตน์ อภินโน (อนันต์), “การศึกษา ความเชื่อเรื่องวัตถุมงคลที่มีต่อชาวอำเภอโนนคูณ จังหวัดศรีสะเกษ”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๐๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายโกเมน โปตะวัฒน์, อดีตศึกษาอำเภอโพธารักษ์, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๗.

หนักไปทางไหน ถ้าไม่เปนเครื่องเบียดเบียนหรือเดือดร้อนเสียหายแก่ตนหรือคนอื่นก็ถือไป ไม่มีใครว่าอะไร^{๑๘} และสอดคล้องกับและสอดคล้อง กับกิตติวา อุทิวา ได้วิจัยเรื่อง “ความเชื่อและคุณค่าของการสร้างพระพุทธรูปปฏิมาสำริดในล้านนา” ได้สรุปว่า การสร้างพระพุทธรูปเป็นกระบวนการที่เป็นขั้นเป็นตอน ที่เกี่ยวเนื่องกับพิธีกรรม เป็นกุศโลบายในการดึงศรัทธาของคนทั้งหลายให้มารวมกันเพื่อก่อให้เกิดพลังจากจิตใจ ผ่านความประทับใจในพิธีกรรม ความงาม ความดี ของผู้ที่เข้ามาสัมผัสด้วยความรู้สึกแห่งความปิติสุขร่วมกัน^{๑๙} และสอดคล้องกับ นายโกเมน โปตะวัฒน์ ให้สัมภาษณ์ว่า การบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิด สามารถเข้าถึงในหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาได้และหากมีคำสอนในศาสนาอื่นนอกเหนือจากคำสอนทางพระพุทธศาสนาหากไม่ขัดแย้งกันก็สามารถนำมาปฏิบัติเพื่อพัฒนาสังคมได้^{๒๐}

สรุปได้ว่า พระพุทธรูปประจำวันเกิด ส่งผลในทางที่ดีต่อบุคคลที่ให้ความเคารพศรัทธาสามารถนำพาชีวิตไปสู่ความสุข โดยการยึดถือพระพุทธรูปประจำวันเกิด เป็นฐานนำพาไปสู่คำสอนในทางพระพุทธศาสนา แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เมื่อคนในสังคมร่วมปฏิบัติตามคำสอนในทางพระพุทธศาสนากันอย่างต่อเนื่อง ก็จะนำพาสังคมไปสู่ความสงบสุขในที่สุด

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) คณะสงฆ์อำเภอโพธิ์พิสัย และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีนโยบายในการเผยแผ่หลักธรรมที่เกี่ยวกับอามิสบูชาและปฏิบัติบูชา ต่อประชาชนในอำเภอโพธิ์พิสัยให้ถูกต้องแก่ผู้นำชุมชนและประชาชน โดยมีแผนงานจัดการให้ความรู้เกี่ยวกับหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้ถูกต้อง

๒) เจ้าคณะอำเภอโพธิ์พิสัย และวัฒนธรรมอำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายเกี่ยวกับการบูชาพระพุทธรูปประจำวันเกิดภายในพื้นที่วัดในอำเภอโพธิ์พิสัย โดยจัดในช่วงเทศกาลบุญประเพณีต่างๆ หรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๓) เจ้าคณะอำเภอโพธิ์พิสัย เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ในเขตปกครองอำเภอโพธิ์พิสัย ควรจัดสถานที่ภายในวัดเพื่อความเหมาะสมเกี่ยวกับสถานที่ที่ประดิษฐานพระพุทธรูปประจำวันเกิดเพื่อให้ประชาชนในอำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย เข้าถึงได้ง่ายและสะดวกในการบูชาทั้งอามิสบูชาและปฏิบัติบูชา

^{๑๘} สติยร โกเศศ, การศึกษาเรื่องประเพณีไทยและชีวิตชาวไทยสมัยก่อน, (กรุงเทพมหานคร : คลังวิทยา, ๒๕๒๑), หน้า ๒๕๓.

^{๑๙} กิตติวา อุทิวา, ความเชื่อและคุณค่าของการสร้างพระพุทธรูปปฏิมาสำริดในล้านนา, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๗๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายโกเมน โปตะวัฒน์, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๗.

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ในงานวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะในการทำวิจัย ดังต่อไปนี้

- ๑) ศึกษาพระพุทธรูปองค์สำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย
- ๒) ศึกษาการบูชาพระพุทธรูปปรางนาคปรกที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในจังหวัด

หนองคาย